

Håndværk

Formål og Perspektiv

Håndværk vil sige "virket med hænderne" hvilket er en nærmest polær beskæftigelse i forhold til det hovedarbejde som i øvrigt finder sted i skolelivet. Alene af den grund er håndværket godt som afveksling i elevernes dagligdag. Set i en større sammenhæng er det i håndværket, om noget sted, tydeligt hvordan en idé gennem handling bliver til virkelighed i en skabende proces; dvs. at eleven i håndværket øver sig i at være skabende. Der er en række forskellige håndværk som eleverne har i perioder på mellem 3 og 12 uger, men fælles for dem alle er at eleverne stilles over for et materiale de skal arbejde med, og en opgave de skal løse, hertil redskaber de skal lære at kende og anvende i processen. Måden de løser opgaven på, er individuelt forskellig - idet der normalt ikke er tegninger og målkrav. Det betyder at hver elev løser opgaven på sin måde i løbet af arbejdsprocessen, og elevernes arbejder er derfor unica. Her er altså tale om kunsthåndværk.

Hver enkelt elev skal præstere en viljesindsats når han/hun gennemgår den lange seje proces som er nødvendig for at bearbejde et materiale så der kommer et resultat ud af det. At komme igennem barrierer af fejl, modstand og egen utilstrækkelighed er en lang sej proces - men når det lykkes, kommer eleverne ind i en tilstand af rytmisk flow som bærer dem igennem. Her har også det sociale fællesskab en betydning. Dette fællesskab i et værksted har en særlig karakter, idet alle elever samtidigt befinder sig i en arbejdsituation hvor den enkelte er fordybet i og koncentreret om arbejdet med at bearbejde materialet; dette synliggøres eller høres af alle i værkstedet og skaber en god og varm stemning.

De kompetencer der er resultatet af evner, kvaliteter og erfaringer øvet i håndværksundervisningen kan overføres og bruges i alle andre sammenhænge.

Omfang

Eleverne i 9. og 10. klasse har skiftende håndværk i 4 timer de fleste forløb varer mellem 3 og 12 uger.

Kurvefletning

Eleverne arbejder med pil i våd tilstand, der er et meget formbart og smidigt materiale. Opgaven er at flette en rund kurv med bund i fransk sideflet – med eller uden hank. Eleven lærer at bruge de forskellige redskaber og håndværket kræver formkræfter, nøjagtighed og en god finmotorik i hænderne.

Kompetencemål for kurvefletning

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- arbejde vedholdende
- vise fornemmelse for materialet
- vise håndelag
- disponere tid og indsats
- følge de praktiske anvisninger

Sølvstøbning

Eleverne udformer én (eller flere) mindre ting, efter eget design, i voks. Derefter laves et aftryk af vokset enten i en sephiaskal eller i støbesand, hvorefter en passende mængde sølv smeltes og hældes i formen. Efter støbningen skal emnet færdiggøres ved at save, slibe og pudse, således at det endelige resultat fremstår med en blank og skinnende finish.

Skosyning

I perioden designer eleverne et par lædersko i egen størrelse. Eleverne starter med at designe og tegne mønster til skoene. Herefter skær de læder og indfarver det. Delene bliver syet med sadelmagersting. Overlæder bliver forbundet til bindsål påsat plejlreb med randsyning. Slidsålen bliver limet på, hælene pløkket og sømnet. Skoene afsluttes med indfarvning af sålen med polervoks.

Kobberdrivning

Opgaven er at fremstille en skål. Eleverne skal opmåle og klippe kobberet ud i den ønskede størrelse i en 2mm plade. Arbejdet med skålen udføres med en kuglehammer ved at drive kobberet op i form med slag indvendig i skålen. Når den ønskede form er opnået, arbejder eleverne videre med polerhammer på den udvendige side af skålen med nøjagtige regelmæssige slag på hele ydersiden, for at opnå en smuk overflade. Arbejdet med kobberet kræver vedholdenhed og styrke.

Vævning

I tekstilformgivning, vævning eller tilskæring, gennemgår eleverne to områder der i stigende grad overgår til på den ene side egen formgivning og på den anden side kræver præcision. Arbejdet med garn stof, pap eller papir har fra begyndelsen en håndværksmæssig karakter. Alle, også helt enkle genstande der fremstilles, er formålsbestemt af og til dagligt brug. Sammenhængen med den praktiske anvendelse skal være tydelig. Undervisningen skal formidle indblik i materialer og teknikker, i sammenhænge, i funktioner, materiale og form og i de problemfelter der er mellem menneske, maskine, produktion og industri.

Spinde- og væveteknik: Materialet forberedes ved: rensning, kartning, farvning afuld og silke. Der undervises i materialelære og tekstilkendskab samt fremstilling af garn i forskellige kvaliteter, uld, silke, bomuld og kunststof med henblik på egnet anvendelse. Der gives praktisk kundskab i spinning ved ten og rok.

Vævning på rammevæv giver indsigt i og beherskelse af enkle mønstre og teknik i opsætning af og vævning i mønster på skaftevæv. Der undervises i væveteori og praktisk/kunstnerisk udførelse af enkle brugsting fra mindre tøjstykker, sjaler og tørklæder eller større tøjstykker.

Kompetencemål for vævning

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- planlægge og strukturere komplekse fremstillings- væveforløb
- beherske grundlæggende færdigheder og arbejdsteknikker/opsætning af og vævning på simpel rammevæv
- gennemskue væveteknik (skafte)
- udvikle eget design i farver og mønster, materialevalg mv.
- forstå enkle væveprincipper i industriel tekstilfremstilling
- arbejde fokuseret, nærværende (væve jævnt og fejlfrit) og overskue tidsmæssigt

Kartonnage

Der lægges vægt på at elever gennemskuer og herudfra kan tilrettelægge en arbejdsproces, arbejde præcist og håndtere værktøj og papirmaterialer logisk og hensigtsmæssigt. Der laves æsker med låg beklædt med bogbinderlærred.

Kompetencemål for kartonnage

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- vise fortrolighed med kartonnagen
- omsætte design og ønsker til et konkret resultat
- tilrettelægge en arbejdsproces
- vise omtanke i brugen af materialer og værktøj
- vise præcision i arbejdet ved f.eks. måltagning og udførelse
- udtrykke sig individuelt, æstetisk mht. formgivning og balancere på grænsen mellem fornyelse og respekt for traditionen og håndværket
- vise hjælpsomhed og hensyn til andre i værkstedet

Kompetencemål for håndværk og design

Kompetencemål efter 9. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at kunne:

- anvende redskaber, værktøjer og maskiner målrettet og sikkert til forarbejdning af materialer.
- forarbejde mangeartede materialer selvstændigt i forhold til produktets form, funktion og udtryk.
- arbejde med forskellige designprocesser knyttet til egen produktfremstilling.

Færdigheds- og vidensmål efter 3. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne anvende grundlæggende redskaber i form af fx snittekniv, sav og hammer.
- kunne fremstille enkle figurer og figurgrupper i voks og ler
- få indsigt i processer vedrørende mindre byggeprojekter
- få kendskab til og afprøve gamle håndværkstraditioner

Færdigheds- og vidensmål efter 6. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne bruge egne ideer ved fremstilling af brugsgenstande
- kunne arbejde med design indenfor en given ramme: størrelse, balance, holdbarhed, funktion og æstetik
- kende og kunne anvende grundlæggende håndværktøjer og redskaber og vælge dem efter hensigt
- kende og kunne skelne mellem bløde og hårde materialers anvendelsesmuligheder
- have viden om skitsers formål og struktur
- have viden om og kunne beherske grundlæggende teknikker til bearbejdning af træ
- selvstændigt kunne forarbejde træmaterialer efter instruktion
- kunne fremstille produkter efter egne ideer
- have kendskab til materialers oprindelse
- kunne afprøve egne ideer ift. form og funktion

Færdigheds- og vidensmål efter 9. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- have opnået kunnen i hænderne efter tålmodig øvning
- have opnået fornemmelse for forskellige materials egenskaber og kvaliteter
- kunne følge skriftlige arbejdsbeskrivelser
- kunne fremstille produkter med udgangspunkt i egne idéer og have kendskab til en designproces - fra idé til produkt
- vælge hensigtsmæssige teknikker og arbejdsredskaber og maskiner
- kunne bruge specialværktøj til f.eks. pilefletning, smedning og keramik hensigtsmæssigt og forsvarligt
- kunne arbejde med præcision og bruge måleredskaber med nøjagtighed
- kunne vurdere eget arbejde og indsats i forhold til mål og idé
- bruge relevante fagudtryk
- kunne planlægge en arbejdsproces før påbegyndelse
- kunne arbejde med æstetiske udtryk i et produkt
- have viden om vidt forskellige materials forarbejdningmuligheder
- kunne færdes sikkert i værkstederne
- have viden om elementære sikkerhedsforanstaltninger og sikker brug af værktøjer, redskaber, maskiner og materialer og kunne vælge og bruge dem hensigtsmæssigt
- kunne disponere tid og indsats i en værkstedssammenhæng
- udvikle praktisk dømmekraft
- lære af egne erfaringer i arbejdet og selv tilrette den efterfølgende proces
- kunne arbejde ved- og udholdende, udvikle nærvær i arbejdsprocessen, udvikle selvkontrol og viljeskraft samt iagttagelsesevnerne
- kunne evaluere egen designproces og eget produkt ud fra design-idé

Fagplan for håndværk

Indledning

Håndværksmæssige aktiviteter bringer mennesket i kontakt med mere end stof, farve og form. En skabende aktivitet engagerer følelseslivet, sætter individet i kontakt med sig selv og giver mulighed for oplevelse og erkendelse af rent almengyldige menneskelige principper. Kunstens ydre, materielle form, farve og udtryk giver sanseerfaringer som kan gå ud over det fysiske plan. Oplevelsen af et abstrakt indhold ved kunstværket giver erfaring på et ideelt plan. I kunsten samtaler det materielle med det åndelige.

Der er to sider ved kunst og håndværk: Oplæring i kunstfagene, og oplæring gennem kunstfaglige aktiviteter. I steinerskolen sker undervisningen gennem kunstfaglige aktiviteter fra første skoledag. Undervejs i skoleforløbet skilles enkelte kunstfag ud som egne fag, i tillæg til den fortsatte brug af disse aktiviteter tværfagligt.

Eleven får gennem et mangfoldigt fagtilbud erfaring med højst forskellige materialer. Det karakteristiske ved materialet og det værktøj som er nødvendigt til bearbejdelsen, stimulerer eleven alsidigt gennem det fysiske sansbare og gennem de følelsesmæssige oplevelser de får. Ved formning af et materiale er det lige så meget materialet som former elevens forståelse af muligheder og begrænsninger. Eleven lærer at tænke både praktisk og æstetisk; resultatet skal være både skønt og funktionelt. Og her er det livet selv som fortæller eleven om målet er nået - genstanden skal fungere i praktisk brug.

Arbejdet kræver aktivitet på alle planer: Tankemæssigt fra planlægning til hyppig iagttagelse og vurdering. Viljemæssigt fordi elevens dialog med materialer og værktøj kræver udholdenhed og udvikler fin- og grov motorik. Følelsesmæssigt gennem elevens oplevelse af de æstetiske kvaliteter og deres indre respons på disse. Således bliver mødet mellem idéoplæg og gennemførelse- mødet mellem abstrakt forestilling og den konkrete virkelighed - til et felt for udvikling af begreber og skoling af tænkningen.

Håndværksmæssige aktiviteter fremelsker kunnen og selverkendelse. De udvikler samarbejdsevner, respekt, ansvarsfuldhed og tolerance og skaber således værdier som må ligge til grund for udviklingen af social og kulturel forståelse.

En af dem som med størst klarhed har udviklet begreber for kunstens egenart og betydning, er Friedrich Schiller. I sine breve "Om menneskets æstetiske opdragelse" fremsætter han de tre motiver stofdrift, form drift og lege drift. I dynamikken mellem disse tre kræfter ligger princippet for den kreative virksomhed, enten det gælder professionel aktivitet på højeste niveau eller det drejer sig om pædagogisk tilpasset virksomhed med kunstneriske elementer.

Den konkrete gevinst ved arbejdet med kunst- og håndværksfagene er mangfoldig:

- øvelse i præcis iagttagelse og sansning.
- øget evne til at opleve skønhed og andre kvaliteter i natur og i kulturudtryk.
- erfare og kende forskellige materialers muligheder og begrænsninger.
- udvidelse af erfarings området i mødet med egne og andres frembringelser.
- stimulering af spontanitet, kunnen og tryghed i skabende processer.
- styrkelse af virkelighedssans og selv vurdering i omgang med opgaverne.
- udvikling af sociale færdigheder, særlig gennem samtidige handlinger i kunstneriske projekter.
- erfaring med og opøvelse af "flow", fokuseret motivation; at komme i den mentale tilstand hvor man er et med det man arbejder med, hvor skellet mellem selvet og omgivelserne viskes ud og man handler intuitivt og lærer og præsterer på et andet bevidsthedsplan.

Forskningen har vist at disse erfaringer og færdigheder har stor værdi for al læring og forståelse, på tværs af konventionelle faggrænser.

Håndværk begynder lige fra skolestart som integrerede aktiviteter, som senere i forskelligt tempo får sine egne timer på timeplanen. I grundskolen dækkes håndværk af den klassiske betegnelse håndarbejde, altså med bløde materialer, og sløjd med hårde materialer som træ og andet. Fra 9. klasse sker der en videre specialisering og fordybelse. Håndværket får her ofte præg af kunsthåndværk. Gennem alderstilpassede udfordringer øges kundskaberne om værktøj og materialer, der øves udholdenhed og opleves mestring.

I 9. klasse er der en række forskellige håndværk som eleverne har i perioder på mellem 3 og 12 uger, men fælles for dem alle er, at eleverne stilles over for et materiale de skal arbejde med, og en opgave de skal løse, hertil redskaber de skal lære at kende og anvende i processen. Måden de løser opgaven på, er individuelt forskellig - idet der normalt ikke er tegninger og mål krav. Det betyder at hver elev løser opgaven på sin måde i løbet af arbejdsprocessen, og elevernes arbejder er derfor unika. Her er altså tale om kunsthåndværk. Materialet kan fx være kobber, og opgaven kan være at lave en skål.. Eleven skal så at sige handle med hænderne ud fra en erkendelse af eller oplevelse med materialets egenart. Eleven kommer i denne proces ind i en dialog - hvor materialet svarer på de handlinger han/hun gør i form af et konkret resultat af f.eks. et hammerslag, og hvis resultatet ikke er tilfredsstillende, må man forsøge sig med korrektioner. Det vil sige at håndværket giver mulighed for tilbagemelding på en helt anderledes måde end tænkearbejdet i fag som historie, geografi og samfundsfag. I håndværket øves således dømmekraften, ikke efter en tilbagemelding fra læreren, men nu og her i arbejdsprocessen, og det er eleven selv der dømmes sin egen indsats. Arbejdet med håndværk kan således ses som et redskab til at styrke tænkningen og fagligheden gennem viljen (dvs. iagttagelse, tænke, korrigerer og handle i fortløbende proces).

Hver enkelt elev skal præstere en viljesindsats når han/hun gennemgår den lange seje proces som er nødvendig for at bearbejde et materiale så der kommer et resultat ud af det. At komme igennem barrierer af fejl, modstand og egen utilstrækkelighed er en lang sej proces - men når det lykkes, kommer eleverne ind i en tilstand af rytmisk flow som bærer dem igennem. Her har også det sociale fællesskab en betydning. Dette fællesskab i et værksted har en særlig karakter, idet alle elever samtidigt befinder sig i en arbejdsituation hvor den enkelte er fordybet i og koncentreret om arbejdet med at bearbejde materialet; dette synliggøres eller høres af alle i værkstedet og skaber en god og varm stemning. De kompetencer der er resultatet af evner, kvaliteter og erfaringer øvet i håndværksundervisningen kan overføres og bruges i alle andre sammenhænge.

Fagplan i håndværk

1.-3. klasse

I forbindelse med fortællestof og emner i hovedfagsundervisningen fremstilles voksfigurer, lerfigurer m.v., som illustrerer de forskellige emner, karakterer og andet.

I 3. klasse fremstiller eleverne vægte i træ til brug for regneundervisningen, de snitter legeredskaber, praktiske ting mm. De har en byggeperiode hvor de bygger hus, en pizzaovn eller lignende som et klasseprojekt

4.-6. klasse

I med 4. klasse snitter de bl.a. stave til brug i hovedfagsundervisningen, de har også en periode hvor de fremstiller ting/handelsvare til brug på deres tur til sagnlandet Lejre, kobberarmbånd, lerperler mm.

I sammenhæng med zoologi-undervisningen kan fremstilles dyr og dyregrupper af de behandlede dyr i ler, som efterfølgende brændes til keramik.

I 5. klasses historieundervisning især om Antikkens græske kultur er ler-relieffer et brugbart emne, og i 6. klasse fremstilles ofte fedtstens-amuletter i sammenhæng med Grønlandsundervisningen, ligesom våbenskjolde kan være relevante til historieperioden om middelalderen.

I den deciderede håndværksundervisning, sløjd, som påbegyndes i 5. klasse, skal eleven fremstille brugsgenstande og legetøj i en overskuelig størrelse i træ. Dette kan være en palet, en mindre ske eller en lysestage.

Eleven lærer herved at bruge værktøj som håndsav, snittekniv, huljern, rasp, fil og slibepapir. Eleven skal lære at udføre en opgave i træ efter en skitse. Eleven tager her et vigtigt skridt i retning af at lære en håndværkertilgang til arbejdet. Det stiller krav til elevens viljeskræfter at gennemføre en opgave, og eleven udvikler udholdenhed i arbejdet med at overvinde materialets modstand.

I 6. klasse hvor elevernes knoglebygning er blevet stærkere, arbejdes i sløjd bl.a. med skåle og andre ting som kræver flere kræfter.

7.-8. klasse

I sløjdundervisningen i 7. klasse fremstiller eleven legetøj og andet, hvor tingene er sammensat af flere dele og hvor der indgår mekaniske elementer.

I 8. klasses sløjd arbejder de bl.a. med træ og andre materialer som sættes sammen, f.eks. fremstilling af en kniv med læderskede eller en børste hvor der er brugt træ og hestehår.

9. klasse

Kurvefletning

Eleven skal fremstille brugsgenstande i pil og lære materialet at kende, samt hvordan man bruger det værktøj, der hører til faget. Eleven skal tegne skitser af det arbejde, han eller hun vil udføre. Eleven skal kunne beskrive arbejdsgangen, når arbejdet er færdigt. Eleven skal til slut evaluere processen og det færdige resultat.

Eleverne arbejder med pil der i våd tilstand er et meget formbart, smidigt og blødt materiale. Opgaven er at fremstille tredimensionelle former/rum. Der kræves godt håndslag, omhu og fordybelse ligesom det kræves at eleven kan komme ind i en god rytmisk arbejdsproces.

Disciplinen kræver at man kan disponere materiale af meget forskellig tykkelse til en ensartet form.

Trin- og slutmål for faget håndarbejde.

Kompetencemål efter 9. Klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne anvende værktøjer, redskaber og maskiner (symaskine) forsvarligt til forarbejdning af materialer.
- kunne forarbejde materialer i forhold til produktets form, funktion og udtryk.
- kunne arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling.

Færdighedsmål efter 3. Klasse:

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne anvende grundlæggende redskaber i form af strikkepinde, hæklenåle, synåle, håndtene, håndkarter.
- kunne fremstille enkle redskaber (strikkepinde, simpel håndtene).
- kunne anvende grundlæggende teknikker når der skal strikkes, kartes, spindes, væves og sys i hånden.
- kunne udvikle finmotorik.

Vidensmål efter 3. Klasse:

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kende processen fra uld til garn.
- kende til materialers egenskaber, her fortrinsvis uld, silke og bomuld.
- få kendskab til og afprøve gamle håndværkstraditioner.

Færdighedsmål efter 6. Klasse:

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne bruge egne idéer ved fremstilling af et broderi motiv.
- kunne arbejde med design inden for en given ramme: komposition, farver.
- kunne anvende korssting.
- kunne starte og afslutte et strikkearbejde mere selvstændigt samt beherske strikning med 5 pinde til rummelige genstande - tænke tredimensionalt.
- kunne strikke mønstre.
- kunne skabe et produkt f.eks. et dyr efter egen skitse og mønsterdesign.
- kunne bruge forskellige dekorationsteknikker og kombinere materialer.
- kunne opøve tålmodighed og vedholdenhed til at gennemføre et arbejde.

Vidensmål efter 6. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kende navnene på grundlæggende sting og teknikker.

- kende navnene på grundlæggende redskaber og bruge dem hensigtsmæssigt til den valgt opgave.
- have viden om kombination af materialer f.eks. ved dekoration.
- have kendskab til materialers oprindelse.
- have kendskab til skitsers formål.
- have viden om enkel arbejdstilrettelæggelse.

Færdighedsmål efter 9. klasse (udbygger og supplerer målene efter 6.klasse)

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- have opnået kunnen i hænderne gennem tålmodig øvning.
- have opøvet en fornemmelse for materialers egenskaber og kvalitet.
- kunne sy på symaskine med nogen rutine, herunder bruge de forskellige funktioner og sting hensigtsmæssigt.
- kunne bruge givne mønstre, hvilket indebærer at lægge mønster på stof, afmærke og klippe ud.
- være i stand til at ændre i et givent mønster og selv fremstille et enkelt mønster.
- kunne følge skriftlige arbejdsbeskrivelser.
- kunne fremstille produkter med udgangspunkt i egne ideer.
- kunne anvende dekorationsteknikker herunder broderi, stofmaling, tekstiltryk og applikation.
- eksperimentere med form, farve og materialesammensætning.
- vælge hensigtsmæssige teknikker og arbejdsredskaber.
- kunne samarbejde om et projekt (forklædefremstilling på "fabriksmanér"],
- kunne eksperimentere med teknikker og modeller i et let bearbejdeligt materiale til afprøvning af det planlagte produkt f.eks. i pap før det gennemføres i eksempelvis læder.
- kunne anvende specialværktøj til læderarbejde hensigtsmæssigt.
- kunne forarbejde læder og skind til et funktionelt og æstetisk produkt.
- kunne arbejde med præcision.
- kunne vurdere eget arbejde og indsats i forhold til mål og ide.
- bruge relevante fagudtryk.
- kunne planlægge før man sætter i gang.
- kunne arbejde med det æstetiske udtryk i produktet.

Vidensmål efter 9. klasse (udbygger og supplerer målene efter 6. klasse)

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- opnå kendskab til forskellige tekstile materialers egenskaber og anvendelsesmuligheder.
- have viden om sikker brug af redskaber og symaskiner.
- have viden om skitsers formål.
- få et indblik i den proces et stykke læder har gennemgået, fra det som hud på et dyr kan blive til et brugbart materiale.
- have kendskab til en designproces- fra ide til produkt.
- få kendskab til genanvendelse af materialer og viden om ressourcerebevidsthed.

I faget håndarbejde tilstræbes det, ligesom i enhver anden helhedspædagogik, at tilgodese alle sider af eleven. Gennem det skabende håndværksmæssige arbejde øves praktiske færdigheder samtidig med, at æstetisk sans og praktisk tænkning fremmes. Der lægges vægt på gode, hensigtsmæssige materialer, redskaber og værktøjer, som er en forudsætning for det gode arbejde og glæden ved det færdige produkt. I starten undervises efter mesterlærerprincippet. Sidenhen suppleres med skrevne instruktioner, som skal træne eleven i at forstå og bruge en faglig tekst.

I den tekstile designproces får eleven mulighed for at opleve udfordring, glæde og følelsesmæssigt engagement, når ideer via forarbejdede materialer omsættes til konkrete produkter med en funktionel og æstetisk værdi for eleven selv og for andre. Gennem den skabende proces udvikler eleven erfaring og selvtillid til egne evner.

Som inspiration til mange designprocesser bruger vi vores kultur - både den lokale og globale.

Eleverne skal blive fortrolige med og have en forståelse for både den tekstile kultur, som rækker tilbage i historien mod tidligere tiders håndværkstraditioner, men også den, der rummer en nutidig dimension.

Fagplan for håndarbejde 1. - 9. klasse

1. klasse

Strikning er et vigtigt element i undervisningen. Det kræver finmotorik og er en god øvelse i koordination af begge hænder. Gennem anstrengelse og tålmodigt arbejde opnås rutine, og viljen hos barnet styrkes.

I 1. klasse er hovedtemaet at lære at strikkes med 2 pinde. Materialet er hovedsageligt uldgarn, gerne plantefarvet. Eleven fremstiller selv sine strikkepinde. Der strikkes i enkle former og det første arbejde kan f.eks. være en lille bold.

Det store strikkearbejde er en bamse eller en dukke. Indledningsvis tvindes, drejes og knyttes snore i uldgarn i forskellige farvekombinationer. Eleverne er i nogen grad med til de efterfølgende monteringer og udstopninger. Der øves at tråde en nål og hæfte ender.

2. klasse

I 2. klasse arbejdes der med hækling. Materialet er hovedsageligt bomuldsgarn. Der øves den svære kunst at slå luftmasker op i tilpas størrelse både med og uden hæklenål. Hæklingen åbner for næsten ubegrænsede muligheder for at forme. Det første arbejde kan f.eks. være fremstilling af grydelapper. Der øves at hække luftmasker, fastmasker og evt. stangmasker.

Herefter lærer eleven at hække runde former til et boldnet, en sommerhat eller andre brugsting. Undervejs arbejdes der med ind- og udtagninger, fremstilling af knaphuller og knapper, og der læres at hæfte ende på bagsiden.

Efterfølgende kan andre projekter f.eks. være fri broderi med enkle sting på stof, eleven selv har malet.

3. klasse

Det gennemgående tema er hjemstavnslæren i hovedfag, der danner grundlaget for en del af håndarbejdsundervisningen i 3. klasse.

Oftest fremstiller eleven selv sin håndten. Ulden skal bearbejdes inden den kan bruges: den skal evt. først vaskes, siden kartes og til sidst spindes på håndten. Det kræver fornemmelse for materialet og masser af øvelse at få spundet uld til brugbart tråd eller garn. Det færdigt spundne garn bruges til at væve en hyrdetaske.

Hæklingen tages op igen ved færdiggørelsen af tasken, og eleverne stifter bekendtskab med en gammel metode til fremstilling af snore, når de "slendrer" hanken.

4. klasse

I 4. klasse er temaet korsstingsbroderi. Det kræver tålmodighed og sans for præcision at sy små ensartede sting, og det tilstræbes, at eleven bliver bevidst om stingenes ensartede retning. Samtidig skal der holdes orden på ret - og vrangside. Eleverne laver selv et udkast til det, der skal broderes.

Mønstrene er geometriske og abstrakte i formen og symmetriske ved spejlvending. Arbejdet udmunder i en pung, taske, penalthus eller lignende brugsting.

5. klasse

I 5. klasse genoptages strikningen nu med 5 pinde og evt. rundpinde til strikning af mere komplicerede arbejder i form af huer, vanter, sokker el.lign., hvor det rummelige aspekt i strikningen er den nye udfordring. Garnet er tyndere end tidligere og gerne plantefarvet. Hvor det er muligt, inddrages eleverne i plantefarvningen.

Der læres ind - og udtagninger samt ribstriking. Eleven har som udgangspunkt for deres arbejde tegnet udkast til den ønskede model med angivelser af farver og mønstre.

6. klasse

I 6. klasse arbejdes der med tredimensional tekstilformgivning. Det kan være fremstilling af flokdyr fra den afrikanske savanne eller den nordlige halvkugle, idet der kan knyttes an til geografiundervisningen. Inspiration kan findes i bøger og på internettet.

Eleverne fremstiller deres dyr med naturtro proportioner og gerne i bevægelse. Fra deres tegnet fremstilles et tredimensionelt mønster.

De lægger deres mønsterdele på stof og syr med små ensartede sting i hånden. Her er det vigtigt, at de lærer at holde arbejdet i hånden mens de syr, i stedet for fladt på bordet. Retsiden vendes ud og dyret skal stoppes så fast, at det kan stå. Hele processen kræver omtanke, tålmodighed og udholdenhed.

Materialet kan være bomuldsstof som eleverne selv farver, eller uldfilt som de selv har fremstillet.

Der broderes og filtes detaljer som f.eks. øjne, striber på zebraen og pletter på giraffen - den sidste finish.

Andre arbejder på dette klassetrin kan være knyttarbejde, patchworksyning eller fremstilling af hjemmesko eller eurytmisko.

At lære at sy på symaskine kan tages op på dette klassetrin sidst på året som en forberedelse til det kommende års nye udfordringer.

7. klasse

I 7. klasse arbejdes der videre med formgivning ved fremstilling af en brugsgenstand - en taske eller lign. Nu sys der på akustisk symaskine, hvilket åbner op for helt nye udfoldelsesmuligheder.

Indledningsvis tages der "sykørekort" med henblik på at få kendskab og øvelse i maskinens forskellige funktioner.

Der lægges op til, at eleverne kan ændre i mønsteret til et mere personligt design. Der tages mål, mønster aftegnes, stoffet klippes ud og delene sættes (rigtigt) sammen og sys. Der sys lommer, lynlåse, knapper og bånd i.

Eleverne lærer at håndtere strygejern og strygebræt og at strygningen ofte er et vigtigt element i et syarbejde. Det er også en udfordring at stryge rummelige former på et fladt bræt.

Til arbejdet hører at følge enkle skriftlige arbejdsbeskrivelser og instruktioner, og eleverne får en ide og viden om arbejdsgangen i et syarbejde.

De erfarer, at et grundigt forarbejde, præcision og tålmodighed er vigtige elementer, hvis resultatet skal blive brugbart og smukt.

Efter jul er temaet arbejdsgangen i massefremstilling inden for tekstilindustrien. I "vores virksomhed" produceres der forklæder til 1. klasse med et personligt broderet navn og motiv på. Her oplever eleverne samspillet i en produktion, hvor hver (gruppe) har ansvaret for at udføre sin del af arbejdet således, at næste led i produktionen kan udføres tilfredsstillende.

Eleverne får stor øvelse og rutine i tidligere lærte færdigheder ved denne opgave, og den tekniske kunnen bliver uddybet.

De mest anvendte broderi teknikker bliver lært, så eleverne frit kan designe udsmykningen på forklædet.

Hvis det ikke er nået i 7. Klasse gennemgås forskellige materialer (natur og kunstige) med fordele og ulemper, herkomst osv.

8.klasse

Eleverne i 8. klasse lærer om den industrielle revolution, og om hvordan mennesket udvikler sig til individuelle borgere. Dette bringes ind i håndarbejdet, dels med de elektriske symaskine og dels ved at arbejde med en individuel beklædningsgenstand. Håndarbejdsperioden starter med, at eleverne syr på elektriske symaskiner, hvor de nødvendige funktioner tillæres, såsom opspoling af undertråd, korte og lange sting, frem- og tilbagesyning, forskellige stingtyper og knaphulsting. Herefter vælger hver elev hvilken beklædningsgenstand de ønsker at sy, med udgangspunkt i nogle standardmønstre fra f.eks. Burda og Onien. Klassen besøger en stofbutik, hvor eleverne udvælger stof til deres eget syprojekt. Ud fra personlige mål bliver standardmønstrene tilpasset, ved først at aftegne mønstret på papir, og siden under syarbejdet, ved at tilrette beklædningen foran spejlet.

9. klasse

Skosyning

Der arbejdes med læder, og eleverne fremstiller et par håndsuede sko i egne mål og design: bindesyet og randsyet. Eleverne skal lære at tilrettelægge en arbejdsproces der kræver kræfter, udholdenhed og en vis arbejdsrytme og præcision, herunder en række håndværksmæssige krav (syning med begråd og svinebørster). Elever opnår praktisk kendskab til og respekt for materialer og fremstillingsproces. De lærer at forme et tredimensionalt produkt der skal passe, af et "fladt" stykke lædermateriale med eget design og måltagning, med overlæder (nørtler), læring ved mesterlære, anvisning.

Kompetencemål for skosyning

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- forstå og gennemskue en fremstillingsproces
- følge praktiske anvisninger
- tage mål og omsætte til mønster.
- omgås værktøj og maskiner hensigtsmæssigt og sikkert
- yde præcision og korrekthed i udførelse
- opnå vedholdenhed i indsats af kræfter
- opøve et målrettet og tidsmæssigt overblik (ca. 40 timer)